

Ada DEPRez, *Jan Frans Willems*. Kredietbank, Brussel 1993.

De Kredietbank heeft dit jaar zijn traditionele culturele brochure gewijd aan het feit dat twee honderd jaar geleden op 11 maart 1793 de „vader” van de Vlaamse Beweging Jan Frans Willems te Boechout werd geboren.

In een bestek van 48 ook nog fraai geïllustreerde bladzijden schetst Ada Deprez ons zijn levensloop en laat zij ons kennismaken met zijn daden als strijder voor de Nederlandse taal in de Zuidelijke Nederlanden.

De liefde voor het Nederlands was er al onder de Franse bezetting en in 1814 uitte hij dit in zijn *Ode op de herstelling der Nederduytsche tael binnen de Nederlanden door Willem I. Prins van Orange Nassau*. Hij verwoordde het op deze wijze:

„Triumph!... onz' Nederduytsche tael
is van het fransche juk ontheéven
en zal, hoe zeer den nyd ook smael'
haer' ouden luyster weer doen leéven!”

Twee elementen uit dit citaat zijn bepalend voor Willems' bedrijvigheid geweest. Zijn leven heeft hij gestreden voor een Nederlandstalig Zuid-Nederland en hij heeft zijn leven gewijd aan het herstel van de „oude luyster” van het Nederlands door zijn studie en uitgave van oude Nederlandse teksten, handschriften en liederen en historisch onderzoek.

De verdediging van de Nederlandse taal ging nog al eens met door Willems zelf aangespannen polemieken gepaard. In 1818 in zijn *Aen de Belgen* wees hij op de noodzaak van één taal in het Zuiden, uiteraard het Nederlands en op de band met het Noorden. In zijn *De la langue Belgique* (1829) voerde hij een dergelijke polemiek met Sylvain van de Weyer. De historische band van

de Nederlanden beklemtoonde hij in o.m. zijn *Verhandeling over de Nederduytsche Tael en Letterkunde opzigtelyk de Zuydelyke Provintien der Nederlanden*, waarin hij het strenge Spaanse bewind aanklaagde. Het kwam hem op een stevige kritiek van katholieke zijde te staan, maar hij handhaafde in zijn *Antwoord* zijn standpunt. In spellingsvraagstukken toonde hij als Zuidnederlander ook gevoel van eigenwaarde en kwam hij op voor het Vlaams, zonder echter in particularisme te vervallen.

De ineenstorting van het Verenigd Koninkrijk leek voor Willems dramatische gevolgen te hebben. Hij was immers een collaborateur (hij zou niet de laatste Vlaming zijn die dit etiket moest dragen). De verbanning van Antwerpen naar Eeklo viel uiteindelijk mee en na vijf jaar volgde eetherstel.

Hij moest zijn visie op het nationalisme echter herzien. Hij was een fel voorstander van de nationale eenheidsstaat, centraal bestuurd en eentalig, in feite het Napoleontische model. Nu koos hij voor een tweedelig nationalisme. Er was het nationalisme van afkomst (taal en cultuur) en het politiek nationalisme (de staat waarin men woonde). Hij verwoordde het zo:

„Volgens de eerste zijn wij Nederlanders of Nederduitsers, volgens de tweede hebben wij een afzonderlijk staatsbestaan, en heten wij ons nu Belgen niettegenstaande de Hollanders zich eertijds ook Belgen noemden.

Onze nationaliteit is geen ding dat van heden of gisteren dagtekent... zij heeft haar wortels bij het heldhaftig voorgeslacht dier Vlamingen, waar Franse koningen eens voor gebeefd hebben, en wier taal wij als waardige zonen van het vaderland, niet moeten verachten maar eerbiedigen”.

In 1844 voegde hij daar nog aan toe:

„Bij ons blijft de taal nog altijd de getrouwste naklank van dat voorledene, de navelstreng, welke ons aan het voorgeslacht verbindt, de stamboom onder wiens brede takken de Vlaamse familie telkens samenschuilt”.

Na 1835 werd hij de spil van een groep flaminganten die vanuit Gent en Antwerpen de strijd voor het behoud van het Nederlands in België zouden voeren met aanvankelijk vooral aan historie en taalkunde ontleende argumenten.

De hier besproken brochure is een voortreffelijke eerste kennismaking met de strijdbare Jan Frans Willems, die op 24 juni 1846 te Gent vrij plotseling overleed.

P. van Hees